

USNESENÍ

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Jiřího Pally a soudců Mgr. Aleše Roztočila a Mgr. Petry Weissové v právní věci žalobce: **D. P.**, zast. opatrovníkem L. L., právně zast. Mgr. Bc. Janem Holasem, advokátem, se sídlem Aloise Krále 2640/10, Prostějov, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 27. 4. 2021, č. j. X, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 21. 6. 2023, č. j. 22 Ad 7/2021-197,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **se odmítá** pro nepřijatelnost.
- II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.
- III. Ustanovenému zástupci žalobce Mgr. Bc. Janu Holasovi **se přiznává** odměna za zastupování a náhrada hotových výdajů v částce 3.146 Kč, která mu bude vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu do 60 dnů od právní moci tohoto usnesení. Náklady právního zastoupení žalobce nese stát.

O d ů v o d n ě n í :

I. Shrnutí předcházejícího řízení

[1]Rozhodnutím ze dne 10. 6. 2020, č. j. X, žalovaná zamítla žádost žalobce o invalidní důchod, neboť ten je sice invalidní ve druhém stupni, avšak nesplňuje podmínku potřebné doby pojištění podle § 38 písm. a) a § 40 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o důchodovém pojištění“).

[2]Žalovaná rozhodnutím ze dne 27. 4. 2021, č. j. X, zamítla námitky žalobce a své prvostupňové rozhodnutí potvrdila. Vycházela přitom z posudku svého lékaře opatřeného v námitkovém řízení ze dne 31. 3. 2021, podle něhož rozhodující příčinou dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu žalobce je zdravotní postižení uvedené v [obsahuje citlivé údaje] přílohy k vyhlášce č. 359/2009 Sb., kterou se stanoví procentní míry poklesu pracovní schopnosti a náležitosti posudku o invaliditě a upravuje posuzování pracovní schopnosti pro účely invalidity (vyhláška o posuzování invalidity), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „vyhláška č. 359/2009 Sb.“), tj. [obsahuje citlivé údaje], pro kterou se stanoví míra poklesu pracovní schopnosti o 30 % až 45 %. Posudkový lékař stanovil u žalobce míru poklesu pracovní schopnosti na horní hranici procentního rozmezí, kterou dále zvýšil o 10 % podle § 3 odst. 1 vyhlášky č. 359/2009 Sb. z důvodu dalšího zdravotního postižení [obsahuje citlivé

údaje], na celkovou hodnotu 55 %. Zdravotní stav žalobce tedy podle žalované odpovídá druhému stupni invalidity, avšak nesplnil podmínku potřebné doby pojištění podle § 40 odst. 1 písm. f) nebo § 40 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění, neboť nezískal žádnou takovou dobu.

[3] Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 5. 1. 2022, č. j. 22 Ad 7/2021-53, žalobu proti uvedenému rozhodnutí žalované o námitkách zamítl. Nejvyšší správní soud však ke kasační stížnosti žalobce rozsudkem ze dne 21. 12. 2022, č. j. 4 Ads 25/2022-56, tento zamítavý rozsudek zrušil a věc vrátil krajskému soudu k dalšímu řízení.

[4] V odůvodnění tohoto rozsudku Nejvyšší správní soud uvedl, že podle § 42 odst. 1 věty druhé zákona o důchodovém pojištění upravující invaliditu z mládí se za invaliditu třetího stupně pro účely tohoto ustanovení považuje též takové omezení tělesných, smyslových nebo duševních schopností, které má za následek neschopnost soustavné přípravy k pracovnímu uplatnění. Fakticky tedy toto ustanovení doplňuje základní definici invalidity třetího stupně, tedy pokles pracovní schopnosti o nejméně 70 % z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu, o alternativu uplatnitelnou jen u invalidů z mládí. Tyto osoby jsou podle této definice považovány za invalidní ve třetím stupni bez ohledu na míru poklesu jejich pracovní schopnosti v případě, že jim jejich zdravotní stav brání v soustavné přípravě k pracovnímu uplatnění (tj. zejména ve studiu). Z okolností věci i z tvrzení žalobce je přitom zřejmé, že právě tato výjimka mohla být v jeho případě relevantní, neboť již v žalobě uvedl, že z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu je neschopen vykonávat výdělečnou činnost nebo se soustavně připravovat na budoucí povolání. Za této situace bylo zapotřebí se touto otázkou v žalobním řízení zabývat.

[5] V řízení před krajským soudem byl vypracován posudek posudkové komise Ministerstva práce a sociálních věcí v Brně (dále jen „posudková komise“) ze dne 10. 11. 2021, která za rozhodující příčinu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu žalobce označila [obsahuje citlivé údaje], které podřadila pod [obsahuje citlivé údaje] přílohy k vyhlášce č. 359/2009 Sb. Podle tohoto zdravotního postižení pak posudková komise stanovila míru poklesu pracovní schopnosti na 45 %, kterou zejména s ohledem na [obsahuje citlivé údaje] navýšila o 10 %. Následně uzavřela, že žalobce k datu vydání žalobou napadeného rozhodnutí byl invalidní ve druhém stupni podle § 39 odst. 2 písm. b) zákona o důchodovém pojištění, neboť se z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu poklesla jeho pracovní schopnost nejméně o 55 %.

[6] V návaznosti na závěr o invaliditě stěžovatele z mládí toliko druhého stupně se však posudková komise v posudku ze dne 10. 11. 2021 nezabývala tím, zda je žalobce ve smyslu § 42 odst. 1 věty druhé zákona o důchodovém pojištění schopen soustavné přípravy k pracovnímu uplatnění následkem omezení jeho tělesných, smyslových nebo duševních schopností. V tomto směru posudková komise neučinila žádnou úvahu, ačkoliv v posudkovém zhodnocení uvedla, že „*stran povinné školní docházky posuzovaný muž zprvu navštěvoval školu pro děti [obsahuje citlivé údaje] a potom pro problémy s dojížděním speciální základní školu. Opakoval 1. ročník. V roce 2018 ukončil školní docházku a dosud nikde nepracoval*“. Z toho je zřejmé, že po skončení základní školy se žalobce soustavně nepřipravoval k pracovnímu uplatnění formou studia na některém z druhů středních škol či odborných učilišť, a proto musela posudková komise vysvětlit, z jakých důvodů přesto tuto schopnost nepozbyl, což však neučinila. Za tohoto stavu věci je nutné považovat za

pokračování

nedostačující i pracovní rekomandaci, v níž posudková komise jen uvedla, že žalobce může vykonávat práce s podstatně nižšími nároky na duševní schopnosti, aniž objasnila, jaké konkrétní skutečnosti o této jeho schopnosti svědčí navzdory absenci jeho soustavné přípravy k pracovnímu uplatnění. Ve všech těchto směrech je tedy nutné považovat posudek posudkové komise za neúplný a nepřesvědčivý.

[7] Za této situace si měl krajský soud opatřit od posudkové komise doplnění jejího posudku ze dne 10. 11. 2021 za účelem posouzení, zda žalobce nebyl invalidní ve třetím stupni ve smyslu § 42 odst. 1 věty druhé zákona o důchodovém pojištění, a zda mu tedy invalidní důchod z důvodu invalidity z mládí nenáleží na základě tohoto právního titulu bez ohledu na míru poklesu jeho pracovní schopnosti. Uvedeným způsobem však krajský soud nepostupoval, v důsledku čehož došlo k vadě žalobního řízení, která mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé.

[8] Z těchto důvodů Nejvyšší správní soud ve zrušujícím rozsudku ze dne 21. 12. 2022, č. j. 4 Ads 25/2022-56, zavázal krajský soud, aby si v dalším řízení opatřil doplňující posudek, v němž posudková komise náležitě posoudí a zdůvodní, zda žalobce, jehož invalidita vznikla před dosažením 18 let věku, byl schopen v důsledku omezení svých tělesných, smyslových nebo duševních schopností soustavné přípravy k pracovnímu uplatnění, a to za situace, kdy v ní po ukončení speciální základní školy nepokračoval. V kladném případě a při setrvání na závěru o toliko invaliditě druhého stupně pak měla posudková komise objasnit, jaké konkrétní práce a za jakých podmínek je žalobce schopen vykonávat. Krajský soud byl však oprávněn provést i jiné důkazy, pokud by taková potřeba vyšla v dalším řízení najevo.

[9] V dalším řízení krajský soud rozsudkem ze dne 21. 6. 2023, č. j. 22 Ad 7/2021-197, žalobu proti rozhodnutí žalované o námitkách opět zamítl.

[10] V odůvodnění tohoto druhého rozsudku krajský soud uvedl, že si od posudkové komise opatřil doplňující posudek ze dne 8. 2. 2023. V něm se uvádí, že žalobce ke dni 30. 6. 2018 ukončil 8. ročník Základní školy JISTOTA, o.p.s. Jednalo se přitom o žáka se speciálními vzdělávacími potřebami vyžadujícími podpůrná opatření [obsahuje citlivé údaje] a [obsahuje citlivé údaje] mu byla opakovaně doporučena škola pro žáky [obsahuje citlivé údaje], což jeho zákonní zástupci pro náročné každodenní dojíždění neakceptovali. Od 1. 9. 2018 pak měl být žalobce žákem 9. třídy, avšak těsně předtím byl vzat do vazby, a neměl tedy možnost přípravy k pracovnímu uplatnění. Nicméně i žáci speciálních škol běžně po ukončení povinné školní docházky pokračují ve studiu na učebních oborech s nižšími nároky na duševní, tělesné či smyslové schopnosti, jako jsou například zahradní práce, košíkář, zedník apod. Žalobce je přitom schopen vykonávat práce s podstatně nižšími nároky na duševní schopnosti. Jedná se o jednoduché práce v dělnických profesích, kde absence soustavné přípravy k pracovnímu uplatnění není podstatná. Navíc neexistuje medicínský důvod, aby žalobce po výkonu trestu neabsolvoval nějaký přípravný kurz, školení či nepokračoval ve studiu na speciální střední škole.

[11] Podle krajského soudu tímto posudková komise dostala požadavkům vysloveným ve zrušujícím rozsudku Nejvyššího správního soudu. Je totiž nepochybné, že žalobce do 30. 6. 2018 navštěvoval speciální základní školu. Ve školní docházce v dalším školním roce nepokračoval, neboť ode dne 24. 8. 2018 byl ve vazbě a poté až doposud se nachází ve

výkonu trestního opatření odnětí svobody. Ve zdravotní dokumentaci z věznice se dále objevuje poznámka, že žalobce je nevzdělatelný v rámci Školského vzdělávacího střediska [obsahuje citlivé údaje]. Zdravotní stav proto žalobci zřejmě brání přípravě k pracovnímu uplatnění po dobu výkonu trestu odnětí svobody, což je pravděpodobně dáno omezenými možnostmi vzdělávání studentů se specifickými potřebami v tomto prostředí. Nic ovšem nesvědčí tomu, že by z důvodu nepříznivého zdravotního stavu nebyl schopen soustavné přípravy k pracovnímu uplatnění před jeho nástupem do věznice nebo poté.

[12] Znalecký posudek ze dne 31. 12. 2018, který zpracovala [obsahuje citlivé údaje], dále podle krajského soudu uvádí, že základní vzdělání žalobce bylo ukončeno, ten další účast na školní práci odmítá a nemá ochotu k dalšímu vzdělávání.

[13] Jakkoliv tedy zdravotní stav žalobce je dlouhodobě nepříznivý, odpovídá invaliditě II. stupně a jistě jej omezuje i v přípravě k budoucímu pracovnímu uplatnění, krajský soud na základě uvedených podkladů nedospěl k závěru, že by tuto schopnost v důsledku omezení tělesných, smyslových nebo duševních schopností zcela pozbyl ve smyslu § 42 odst. 1 druhé věty zákona o důchodovém pojištění. Žalobce v důsledku vazby nemohl v září 2018 pokračovat ve studiu na základní škole, nicméně i pokud by v ní nebyl, pravděpodobně by po skončení 8. ročníku a před ukončením povinné školní docházky ani tak ve studiu nepokračoval, neboť se mu do toho nechtělo a rodiče o ukončení školní docházky požádali. Žádná zdravotní ani jiná dokumentace týkající se žalobce se přitom nezmiňuje o tom, že by studia z důvodu zdravotního stavu nebyl schopen. Navíc po několik let základní školu navštěvoval a při využití podpůrných opatření také 8. ročník standardně ukončil.

[14] Dále krajský soud poukázal na závěr posudkové komise, podle něhož lze obecně v případě žáků speciálních škol (tedy včetně žalobce) po ukončení povinné školní docházky pokračovat ve studiu na učebních oborech s nižšími nároky na duševní, tělesné či smyslové schopnosti, jako jsou například zahradní práce, košíkář, zedník apod. Neexistuje ani medicínský důvod, aby žalobce po výkonu trestního opatření neabsolvoval nějaký přípravný kurz, školení či nepokračoval ve studiu na speciální střední škole. Neochota žalobce v tomto směru přitom sama o sobě nutně neimplikuje objektivní neschopnost.

[15] Na základě doplňujícího posouzení zdravotního stavu a v souladu s jeho podklady proto krajský soud dospěl k závěru, že žalobce nemá taková omezení tělesných, smyslových nebo duševních schopností, která by měla za následek neschopnost soustavné přípravy k pracovnímu uplatnění, a není proto invalidní ve třetím stupni ve smyslu § 42 odst. 1 věty druhé zákona o důchodovém pojištění. Co se týče pracovní rekomandace, je žalobce schopen vykonávat práce s podstatně nižšími nároky na duševní schopnosti. Tím se myslí jednoduché práce v dělnických profesích, kde absence soustavné přípravy k pracovnímu uplatnění není podstatná. I pokud by se tedy žalobci nechtělo pokračovat v dalším vzdělávání ve shora konkretizovaných učebních oborech s nižšími nároky zejména na duševní a smyslové schopnosti či absolvovat obdobný kurz či školení, jednoduché práce v dělnických profesích za zohlednění nepříznivého zdravotního stavu by podle lékařského posouzení měl zvládnout.

[16] Následně krajský soud konstatoval, že v dalším řízení po zrušení prvního rozhodnutí krajského soudu doložil žalobce znalecký posudek MUDr. Jaroslava Tržického ze dne 9. 10. 2022 vyhotovený v rámci řízení o určení rozsahu svéprávnosti žalobce. Jelikož se jedná

pokračování

o nově doložený podklad, vyžádal si krajský soud doplňující posudek od posudkové komise za účelem zjištění, zda mají závěry tohoto znaleckého posudku vliv na dosavadní posouzení zdravotního stavu žalobce. Posudková komise v doplnění posudku ze dne 17. 5. 2023 uvedla, že znalecký posudek byl vypracován po datu vydání žalobou napadeného rozhodnutí, a proto by k němu neměla přihlížet. Navíc byl vypracován pro speciální posouzení v rámci řízení o určení svéprávnosti. Závěry znaleckého posudku MUDr. Tržického ze dne 9. 10. 2022 proto podle posudkové komise nemají vliv na dosavadní posouzení zdravotního stavu žalobce.

[17] Také toto posouzení je podle závěru krajského soudu přesvědčivé a odpovídající nynější věci. Jak uvádí i posudková komise, znalecký posudek MUDr. Tržického byl vyhotoven v době hluboko po vydání žalobou napadeného rozhodnutí. Zároveň byl vypracován pro jiné účely než posouzení pracovní schopnosti žalobce, a to v řízení o jeho svéprávnosti. Úvaha žalobce, že tento znalecký posudek má automaticky vyšší váhu než posouzení posudkové komise, pak není správný, neboť znalec MUDr. Tržický není odborníkem v oboru posudkového lékařství. Se závěry znaleckého posudku MUDr. Tržického se přitom posudková komise vypořádala dostatečně, a proto kvůli nadbytečnosti nebylo nutné si vyžádat další doplňující posouzení zdravotního stavu, jak žalobce navrhoval při ústním jednání.

[18] Krajský soud tedy uzavřel, že podle opakovaného doplňujícího posouzení zdravotního stavu není žalobce invalidní ve třetím stupni, a to ani ve smyslu § 42 odst. 1 věty druhé zákona o důchodovém pojištění. Jelikož žalobce nezískal žádnou dobu pojištění, nevznikl mu nárok na invalidní důchod.

II. Obsah kasační stížnosti a dalších podání účastníků řízení

[19] Proti tomuto rozsudku krajského soudu podal žalobce (dále jen „stěžovatel“) prostřednictvím svého opatrovníka a předchozí právní zástupkyně včasnou kasační stížnost, která byla následně doplněna prostřednictvím opatrovníka a současného právního zástupce.

[20] V těchto podáních stěžovatel namítl, že krajský soud nesplnil pokyny vyslovené v zrušujícím rozsudku Nejvyššího správního soudu. V novém rozsudku se totiž krajský soud věnoval pracovní rekondaci pouze v rámci jednoho krátkého odstavce, ve kterém jen konstatoval, že stěžovatel je schopen vykonávat práce s podstatně nižšími nároky na duševní schopnosti, tedy jednoduché práce v dělnických profesích, v nichž absence soustavné přípravy k pracovnímu uplatnění není podstatná. Dále neuvedl konkrétní profese a toliko v souvislosti s uvedením učebních oborů, které podle něho může stěžovatel absolvovat, zmínil jako příklad zahradní práce, košíkáře a zedníka. V rozporu s pokyny Nejvyššího správního soudu se též vůbec nezabýval konkrétními podmínkami, za nichž by byl stěžovatel schopen tyto profese vykonávat. Přitom pokud by tak učinil, musel by dospět k závěru, že stěžovatel takovými schopnostmi nedisponuje. Podle charakteristik povolání pomocného zahradníka, košíkáře a pletaře a zedníka, které jsou vymezeny v Národní soustavě povolání, totiž s ohledem na [obsahuje citlivé údaje] stěžovatele není možné, aby tyto pracovní činnosti prováděl.

[21] Podle další kasační námitky krajský soud v rozporu s pokynem Nejvyššího správního soudu nedostatečně vysvětlil, z jakého důvodu stěžovatel nepozbyl schopnost se soustavně

připravovat k pracovnímu uplatnění formou studia na některé střední škole či odborném učilišti. Krajský soud totiž nevzal v úvahu individuální zdravotní stav stěžovatele ani skutečnost, že si lze dost těžko představit, že by byl schopen absolvovat učební obor, který by jej na některé z uvedených povolání připravil.

[22] V této souvislosti stěžovatel namítl, že krajský soud nepřistupoval k posudku posudkové komise a jeho doplněním dostatečně kriticky a bez delšího převzal v nich uvedené závěry. Navíc dostatečně nezohlednil rozsudek o omezení svéprávnosti stěžovatele, v němž se jednoznačně uvádí, že tento není schopen pracovní činnosti. Rovněž krajský soud zcela pominul závěr znaleckého posudku opatřeného v trestním řízení o stěžovatelově [obsahuje citlivé údaje], z něhož vyplývá, že se nemůže připravovat na budoucí povolání studiem. Dále v této souvislosti nevzal v úvahu zprávu školského poradenského zařízení ze dne 14. 5. 2018, ve kterém se uvádí, že stěžovatel [obsahuje citlivé údaje].

[23] Dále stěžovatel namítl, že se posudková komise vyjádřila k znaleckému posudku MUDr. Tržického ze dne 9. 10. 2022, na jehož základě došlo k omezení jeho svéprávnosti, zcela povrchně a bez jakýchkoliv objektivních závěrů. Její konstatování, že tento posudek soudního znalce nemá vliv na posouzení zdravotního stavu stěžovatele, přitom nebylo nikterak odůvodněno, ačkoliv mělo stejnou důkazní váhu jako hodnocení posudkové komise a rovněž v něm byla, byť okrajově, řešena otázka stěžovatelova pracovního zařazení. S touto námitkou se přitom krajský soud dostatečně nevypořádal. Rovněž nemůže obstát argumentace posudkové komise, že znalecký posudek byl vypracován až po vydání žalobou napadeného rozhodnutí, neboť zdravotní stav stěžovatele je konstantní.

[24] Konečně stěžovatel namítl, že se v daném případě jedná o diskriminaci dítěte, kterému byla znemožněna účast na důchodovém pojištění, v důsledku čehož krajský soud porušil příslušné mezinárodní smlouvy.

[25] Stěžovatel tak setrvává na tom, že je osobou ve třetím stupni invalidity a posudková komise učinila v tomto směru nesprávný závěr, když jej shledala invalidním pouze ve druhém stupni. V této souvislosti upozornil na skutečnost, že u [obsahuje citlivé údaje] činí míra poklesu pracovní schopnosti 70 % až 80 %, jak vyplývá z kapitoly [obsahuje citlivé údaje] přílohy k vyhlášce č. 359/2009 Sb.

[26] S ohledem na tyto skutečnosti stěžovatel navrhl zrušení napadeného rozsudku i rozhodnutí žalované o námitkách.

[27] Žalovaná ve vyjádřeních ke kasační stížnosti poukázala na závěr krajského soudu, že stěžovatel prokazatelně po několik let navštěvoval speciální základní školu a při využití podpůrných opatření standardně ukončil i její osmý ročník. Krajský soud rovněž zcela dostatečně zodpověděl i stěžejní otázku, zda stěžovatel, jehož invalidita evidentně vznikla před dosažením 18 let věku, byl schopen v důsledku omezení svých tělesných, smyslových nebo duševních schopností soustavně přípravy k pracovnímu uplatnění za situace, kdy v ní po ukončení speciální základní školy nepokračoval. V tomto ohledu kritické, avšak poněkud kusé stěžovatelovy výtky, naprosto neodpovídají průběhu řízení, včetně závěrů znaleckého posudku MUDr. Tržického ze dne 9. 10. 2022, a na jejich základě nelze učinit závěr o nezákonnosti či nepřezkoumatelnosti napadeného rozsudku. Doporučení konkrétních pracovních činností, například ve smyslu odkazované taxonomie Národní soustavy

pokračování

povolání, není úkolem soudu ani posudkové komise, jak vyplývá z judikatury Nejvyššího správního soudu. Krajský soud tak zcela dostatečně zodpověděl příslušnou otázku a k důkazní validitě závěrů konkurenčních posudků zaujal zdůvodněné stanovisko.

III. Posouzení kasační stížnosti

[28] Nejvyšší správní soud nejprve posoudil formální náležitosti kasační stížnosti a shledal, že byla podána včas, jde o rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost přípustná, a stěžovatel je zastoupen advokátem (§ 105 odst. 2 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále též „s. ř. s.“)).

[29] Následně se Nejvyšší správní soud zabýval otázkou, zda kasační stížnost svým významem podstatně přesahuje vlastní zájmy stěžovatele, jinak by ji odmítl jako nepřijatelnou (§ 104a odst. 1 s. ř. s. a čl. II zákona č. 77/2021 Sb.). Vymezením neurčitěho právního pojmu „podstatný přesah vlastních zájmů stěžovatele“ se již Nejvyšší správní soud zabýval při výkladu ustanovení § 104a s. ř. s., ve znění účinném do 31. 3. 2021 (viz usnesení ze dne 26. 4. 2006, č. j. 1 Azs 13/2006-39, č. 933/2006 Sb. NSS). Novelou soudního řádu správního provedenou zákonem č. 77/2021 Sb. byl s účinností od 1. 4. 2021 rozšířen okruh případů, při jejichž přezkumu Nejvyšší správní soud posuzuje přijatelnost kasační stížnosti. Nově se nejedná jen o věci azylu, resp. o věci mezinárodní ochrany, nýbrž o všechny věci, v nichž před krajským soudem rozhodoval specializovaný samosoudce. Tato změna nezakládá žádný rozumný důvod měnit kritéria přijatelnosti kasační stížnosti (srov. usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 6. 2021, č. j. 9 As 83/2021-27).

[30] Při rozhodování o nepřijatelnosti kasační stížnosti proto Nejvyšší správní soud i nadále vychází z judikatorně ustálených kritérií (srov. usnesení rozšířeného senátu ze dne 25. 3. 2021, č. j. 8 As 287/2020-33, bod 52), jež pramení ze závěrů usnesení č. j. 1 Azs 13/2006-39. O přijatelnou kasační stížnost se podle tohoto usnesení může jednat v následujících typových případech: 1) kasační stížnost se dotýká právních otázek, které dosud nebyly vůbec či nebyly plně řešeny judikaturou Nejvyššího správního soudu, 2) kasační stížnost se týká právních otázek, které jsou dosavadní judikaturou řešeny rozdílně, 3) kasační stížnost bude přijatelná pro potřebu učinit judikaturní odklon, tj. Nejvyšší správní soud ve výjimečných a odůvodněných případech sezná, že je namístě změnit výklad určité právní otázky řešené dosud správními soudy jednotně, 4) v napadeném rozhodnutí krajského soudu bylo shledáno zásadní pochybení, které mohlo mít dopad do hmotně-právního postavení stěžovatele. O zásadní právní pochybení se v konkrétním případě může jednat především tehdy, pokud a) krajský soud ve svém rozhodnutí nerespektoval ustálenou a jasnou soudní judikaturu a nelze navíc vyloučit, že k tomuto nerespektování nebude docházet i v budoucnu, b) krajský soud v jednotlivém případě hrubě pochybil při výkladu hmotného či procesního práva.

[31] V posuzované věci však Nejvyšší správní soud podstatný přesah vlastních zájmů stěžovatele neshledal.

[32] Podstata kasační argumentace spočívá v tom, že se krajský soud neřídil závazným právním názorem vysloveným ve zrušujícím rozsudku Nejvyššího správního soudu a také v dalším žalobním řízení se spokojil s neúplným a nepřesvědčivým doplněním posudku posudkové komise ohledně posouzení schopnosti stěžovatele soustavné přípravy

k pracovnímu uplatnění následkem omezení jeho tělesných, smyslových nebo duševních schopností a jeho invalidity ve třetím stupni ve smyslu § 42 odst. 1 věty druhé zákona o důchodovém pojištění.

[33] Jak již Nejvyšší správní soud uvedl ve zrušujícím rozsudku ze dne 21. 12. 2022, č. j. 4 Ads 25/2022-56, je posouzení zdravotního stavu a pracovní schopnosti osob věcí odborně medicínskou, k níž nemá soud potřebné odborné znalosti, a proto se vždy obrací k osobám, které jimi disponují, aby se k těmto otázkám vyjádřily. Pro účely přezkumného řízení soudního ve věcech důchodového pojištění zdravotní stav a pracovní schopnost fyzických osob posuzuje Ministerstvo práce a sociálních věcí, které za tím účelem zřizuje jako své orgány posudkové komise, jak vyplývá z § 4 odst. 2 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 1. 2004, č. j. 5 Ads 34/2003-82, publikovaný pod č. 526/2005 Sb. NSS). V posudku takové odborné lékařské komise se přitom hodnotí nejenom celkový zdravotní stav a dochované pracovní schopnosti pojištěnce, nýbrž se v něm zaujímají i posudkové závěry o invaliditě, jejím vzniku, zániku či dalším trvání. Tento posudek je tedy v přezkumném soudním řízení stěžejním důkazem, na nějž je soud při nedostatku odborné erudice odkázán, a proto je zapotřebí klást zvýšený důraz na jeho jednoznačnost, určitost, úplnost a přesvědčivost. Posudek, který se zpracovává v řízení o žalobě proti rozhodnutí o nepřiznání invalidního důchodu, lze považovat za úplný a přesvědčivý jen v případě, že se v něm posudková komise vypořádá se všemi rozhodnými skutečnostmi, přihlédne k potížím udávaným žalobcem a tyto posudkové závěry jednoznačně a konkrétně zdůvodní. Případné chybějící či nepřesně formulované náležitosti posudku, které způsobují jeho nepřesvědčivost nebo neúplnost, přitom nemůže soud nahradit vlastní úvahou, jelikož pro to nemá potřebnou odbornou erudici (srov. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 8. 2003, č. j. 5 Ads 22/2003-48, ze dne 25. 11. 2003, č. j. 5 Ads 42/2003-61, a ze dne 9. 2. 2006, č. j. 6 Ads 25/2004-58).

[34] V novém řízení před krajským soudem bylo vypracováno doplnění posudku ze dne 8. 2. 2023, ve kterém posudková komise oproti svému předchozímu posudkovému zhodnocení náležitě objasnila, z jakých důvodů stěžovatel zcela nepozbyl schopnost soustavné přípravy k pracovnímu uplatnění formou studia na učebních oborech s nižšími nároky na jeho duševní, tělesné či smyslové schopnosti i přesto, že ke dni 30. 6. 2018 předčasně ukončil základní školní docházku a od té doby nikde nepracoval. Podle jejího závěru totiž ačkoliv byl stěžovatel žákem se speciálními vzdělávacími potřebami vyžadujícími podpůrná opatření, byla mu opakovaně doporučována škola pro [obsahuje citlivé údaje], což jeho zákonní zástupci s poukazem na náročné každodenní dojíždění neakceptovali, nicméně i přesto ukončil 8. ročník základní školy a do jejího posledního ročníku nenastoupil od 1. 9. 2018 jen kvůli jeho vzetí do vazby. Z této skutečnosti posudková komise logicky dovodila, že stěžovatel neměl možnost přípravy k pracovnímu uplatnění pouze v důsledku svého uvěznění, avšak je schopen vykonávat práce s podstatně nižšími nároky na [obsahuje citlivé údaje], jimiž jsou jednoduché práce v dělnických profesích, při jejichž vykonávání není absence dalšího vzdělání podstatná, a navíc z medicínského hlediska stěžovateli nic nebrání se na ně připravit v rámci kursu, školení či pokračování ve studiu na speciální střední škole. V uvedeném směru posudková komise přiléhavě poukázala na to, že i žáci speciálních škol běžně po ukončení povinné školné docházky pokračují ve studiu na učebních oborech s nižšími nároky na duševní, tělesné či smyslové schopnosti, jako jsou například zahradní práce, košíkář či zedník. Nebylo přitom

pokračování

povinností posudkové komise uvést výčet konkrétních pracovních činností (např. ve smyslu taxonomie Národní soustavy povolání), které by mohl stěžovatel v rámci zmíněných povolání vykonávat za podmínky respektování jeho podstatně nižších [obsahuje citlivé údaje], neboť předmětem jejího posouzení bylo pouze vyhodnocení pracovních schopností vzhledem k objektivně zjištěnému zdravotnímu stavu žadatele o invalidní důchod, zatímco otázka vhodného pracovního zařazení a vhodných pracovních podmínek při alespoň částečně zachovalé pracovní schopnosti je úkolem úřadu práce či pracovnělékařské služby, jak vyplývá z rozsudků Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 9. 2016, č. j. 4 Ads 136/2016-28, nebo ze dne 19. 2. 2010, č. j. 3 Ads 6/2010-67.

[35] V dalším doplnění posudku ze dne 17. 5. 2023 posudková komise správně konstatovala, že závěry znaleckého posudku MUDr. Tržického ze dne 9. 10. 2022 nemají vliv na dosavadní posouzení zdravotního stavu stěžovatele s ohledem na značný časový odstup od vydání žalobou napadeného rozhodnutí a na jeho vypracování pro účely řízení o omezení svéprávnosti. Podle § 75 odst. 1 s. ř. s. totiž soud při přezkoumání rozhodnutí vychází ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování správního orgánu, takže pokud mezi vydáním rozhodnutí žalované o námitkách a vypracováním uvedeného znaleckého posudku uplynula doba téměř půldruhého roku, nelze z výsledků klinického vyšetření provedeného soudním znalcem se zaměřením na jiné aspekty zdravotního stavu stěžovatele týkající se svéprávnosti spolehlivě usuzovat na jeho schopnost soustavné přípravy k pracovnímu uplatnění v předchozí, poměrně dosti časově vzdálené, rozhodné době. Z obsahu zdravotnické dokumentace přitom nevyplývá správnost kasačního tvrzení, podle něhož je v tomto ohledu zdravotní stav stěžovatele konstantní.

[36] Lze tedy konstatovat, že v novém žalobním řízení posudková komise na základě pokynu uloženého ve zrušujícím rozsudku Nejvyššího správního soudu dostatečně posoudila a zdůvodnila, proč stěžovatel, jehož invalidita vznikla před dosažením 18 let věku, byl schopen soustavné přípravy k pracovnímu uplatnění navzdory omezení svých tělesných, smyslových a duševních schopností. Rovněž v souladu se závazným právním názorem kasačního soudu náležitě objasnila, jaké konkrétní práce a za jakých podmínek je stěžovatel schopen vykonávat. Z těchto důvodů je možné posudek posudkové komise ze dne 10. 11. 2021, ve znění jeho doplnění ze dne 8. 2. 2023 a ze dne 17. 5. 2023, považovat za úplný a přesvědčivý, a proto krajský soud nepochybil, když na jejich základě učinil závěr o nesplnění podmínek pro přiznání invalidního důchodu stěžovateli za použití § 42 odst. 1 věty druhé zákona o důchodovém pojištění. Napadený rozsudek je proto přezkoumatelný a zákonný.

[37] Posudková komise v původním posudku ze dne 10. 11. 2021 označila za rozhodující příčinu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu stěžovatele [obsahuje citlivé údaje], přičemž se jedná o stav [obsahuje citlivé údaje] a se závažnějším dopadem na uplatnění na trhu práce. Součástí posouzení tohoto onemocnění je přitom i vyhodnocení [obsahuje citlivé údaje]. Správnost právní kvalifikace rozhodného zdravotního postižení jako [obsahuje citlivé údaje] se zachovalou pracovní schopností přitom nebyla v dalším žalobním řízení výslovně zpochybněna, ač tak stěžovatel mohl učinit, a proto se podle § 104 odst. 4 s. ř. s. nelze zabývat kasační argumentací, podle níž zdravotnická dokumentace obsahuje zmínku o [obsahuje citlivé údaje]. To samé lze konstatovat ve vztahu k tvrzení stěžovatele, že u [obsahuje citlivé údaje] činí míra poklesu pracovní schopnosti 70 % až 80 %. Konečně již v předchozím zrušujícím rozsudku Nejvyšší správní soud konstatoval, že odkaz stěžovatele

na příslušné mezinárodní smlouvy o lidských právech není případný, neboť z nich nelze dovodit právo na důchodové pojištění dětí. Proto se nelze ztotožnit ani s kasační námitkou o diskriminaci stěžovatele v důsledku nepřiznání invalidního důchodu pro invaliditu z mládí.

IV. Závěr a náklady řízení

[38] S ohledem na shora uvedené skutečnosti lze konstatovat, že krajský soud věc posoudil zcela v souladu s ustálenou judikaturou správních soudů a nedopustil se ani jiného hrubého pochybení, které by vyžadovalo zásah Nejvyššího správního soudu. Ten proto podle § 104a odst. 1 s. ř. s. kasační stížnost odmítl pro nepřijatelnost, neboť svým významem podstatně nepřesahuje vlastní zájmy stěžovatele.

[39] O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodl Nejvyšší správní soud v souladu s § 60 odst. 1 větou první a odst. 2 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. (k tomu srov. usnesení rozšířeného senátu č. j. 8 As 287/2020-33, část III. 4.). Stěžovatel v tomto řízení úspěch neměl, a proto nemá právo na náhradu jeho nákladů. Žalované jako správnímu orgánu pak takové právo ve věcech důchodového pojištění nepřisluší. Proto Nejvyšší správní soud žádnému z účastníků nepřiznal právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

[40] Stěžovateli byl v řízení o kasační stížnosti ustanoven zástupcem z řad advokátů Mgr. Bc. Jan Holas, jehož odměnu a hotové výdaje za zastupování platí stát (§ 120 a § 35 odst. 10 s. ř. s.). Z tohoto důvodu Nejvyšší správní soud přiznal ustanovenému zástupci stěžovatele odměnu za zastupování a náhradu hotových výdajů v celkové výši 3.146 Kč, která se skládá z částky 2.000 Kč za dva úkony právní služby [první porada s klientem včetně převzetí a přípravy zastoupení a podání doplnění kasační stížnosti podle § 7 bodu 3, § 9 odst. 2 a § 11 odst. 1 písm. b) a d) vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů], z částky 600 Kč za s tím související dva režijní paušály (§ 13 odst. 1 a 4 advokátního tarifu) a z částky 546 Kč odpovídající 21 % dani z přidané hodnoty, již je advokát povinen podle zvláštního právního předpisu odvést z odměny za zastupování a náhrad, které byly vyjmenovány (§ 35 odst. 10 s. ř. s.). Odměna za zastupování a náhrada hotových výdajů bude ustanovenému zástupci stěžovatele vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu v obvyklé lhůtě 60 dnů od právní moci tohoto usnesení.

Poučení: Proti tomuto usnesení **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 14. prosince 2023

JUDr. Jiří Palla
předseda senátu